

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Jiří Votava: *Systémy podpory studentů se zdravotním postižením v terciárním vzdělávání (srovnávací studie).* Disertační práce. Praha: UK, 2010, 129 s., 102 literární pramenů s převahou publikací v jazyce anglickém, další prameny z Rakouska, Německa, Spojeného Království a z České republiky

Program: Doktorský studijní program

Obor: Speciální pedagogika

Student: Mgr. Jiří Votava

Název práce: *Systémy podpory studentů se zdravotním postižením v terciárním vzdělávání*

Školitelka: doc. PhDr. Lea Květoňová, Ph.D.

Oponentka: prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

Pracoviště: Katedra speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity

V disertační práci autor řeší aktuální téma přístupnosti terciárního vzdělávání pro studenty se zdravotním postižením (ZP), téma, které se postupně stále více prosazuje a uplatňuje v praxi velkých univerzit nejen v zahraničí, ale i v České republice.

Cílem disertační práce je vytvořit pojmový a informační základ pro hlubší porozumění systémům podpory studentům se ZP v terciárním vzdělávání, navrhnout možné modely podpůrných aktivit a porovnat situaci v českém prostředí s vybranými příklady zahraničních institucí. Zpracovávaná problematika si vyžádala multidisciplinární přístup, autor při zpracování textu správně vychází ze znalostního základu pedagogiky a speciální pedagogiky, vysokoškolské pedagogiky, školního managementu a sociálních věd. V rámci zpracování disertační práce se mu podařilo stanovený cíl splnit.

Disertační práce má teoreticko-komparační charakter. Autor vychází ze svých vlastních zkušeností získaných ještě za dob studia na Filozofické fakultě UK, kde se setkal se studenty se zdravotním postižením, které doprovázel jako tutor (polovina 90. let 20. století), na počátku 21. století se již objevily příspěvky o desetileté zkušenosti se studiem zdravotně postižených na konferencích (Mareš, 2001), systematicky se začal autor této problematice věnovat od roku 2003, kdy začal pracovat jako vysokoškolský učitel a poradce na České zemědělské univerzitě. S rozvojem poskytovaných služeb se objevila otázka, jak v této situaci

postupují kolegové nejen u nás, ale i v zahraničí a odtud již byl krůček ke zpracování teoretické srovnávací studie v podobě prezentované disertační práce.

Disertační práce je členěná do šesti kapitol, velmi dobře strukturovaných a logicky na sebe navazujících. V první kapitole se autor zabývá vymezením systémů podpory studentů se speciálními potřebami, a to v individuálním i sociálním kontextu. Analyzovány jsou aktuální teorie vhodné při popise a rozboru jednotlivých systémů. Podpůrná struktura je vymezena jako systém institucí a služeb, podpora jako soustava legislativních a organizačních opatření ve prospěch vzdělávajících, tedy i vysokoškolských studentů se ZP. Ve druhé kapitole je charakterizováno terciární vzdělávání, jeho jednotlivé instituce a programy se zřetelem na směr rozvoje – především k masifikaci terciárního vzdělávání a jeho internacionalizaci. Ve třetí kapitole je rozebírán pojem spravedlivosti a rovnosti ve vzdělávání, otázka často diskutovaná v souvislosti se studiem studentů se zdravotním postižením – specifickými nároky. Ve čtvrté kapitole je charakterizován student se ZP, speciálními vzdělávacími potřebami či specifickými nároky. Je vymezena kategorie zdravotního postižení a speciální potřeb v obecné rovině, což jistě je ve prospěch kompaktnosti celé práce. V páté kapitole jsou podrobně analyzovány vybrané složky podpory studentů. Všechny kapitoly jsou zpracovány po obsahové stránce správně, citace odpovídají normě.

Disertační práce je zpracovaná monografickou procedurou. Jedná se o teoretický výzkum zpracovaný za pomoci techniky obsahové analýzy a analýzy naší a cizojazyčné odborné literatury, zejména anglické, analýzy dokumentů a kritické analýzy informačních zdrojů.

Součástí disertační práce je komparativní studie (kapitola 6.). Autor vychází ze zkušeností z českého prostředí a ze čtyř zvolených zahraničních vysokoškolských pracovišť v Německu, Rakousku a Velké Británii. Z hlediska metodologického autor čerpá ze schématu komparace (Beraday ad.), kdy za jednotku komparace považuje jeden konkrétní systém podpory studentů ze ZP, včetně jeho zakotvení v širším kontextu. Při zpracování jednotlivých systémů a jejich komparace autor postupoval podle osnovy: kontext, legislativa, podmínky vstupu na terciární stupeň a podpora v rámci vybraných institucí terciárního vzdělávání.

Z komparace vyplynuly dva základní modely systémů podpory – decentralizovaný systém podpory – reprezentovaný jedním univerzitním pracovištěm a řadou dalších jednotek v rámci univerzity i mimo ni. Mezi základní formy podpory patří poradenství, ať už studijní, psychologické nebo kariérové. Centralizovaný systém podpory sdružuje kompetence manažerské, koordinační i výkonné na jedno celouniverzitní pracoviště (např. MU, Brno, Teiresiás). Na základě analýzy shromážděných materiálů se autor zamýšlí nad otázkou, jaká

jsou vhodná kritéria pro hodnocení kvality systémů podpory a v závěru práce je jmenuje a odůvodňuje, i když si je vědom skutečnosti, že akademické prostředí se vyznačuje velkou mírou autonomie, a tím i diferencovaným přístupem k řešení této otázky.

Otázky: 1. Uveďte, která kritéria kvality systémů podpory, považujete za nejdůležitější a proč.

Závěr

Předložená disertační práce **Mgr. Jiřího Votavy** je významným příspěvkem k řešení aktuální problematiky podpory studentů se zdravotním postižením v terciárním vzdělávání. Komparativní studie, která je součástí disertační práce, je originálním přínosem autora k řešenému problému podpory studentů se specifickými nároky na vysokých školách. Autor při jejím zpracování prokázal vysoké odborné znalosti ve studovaném oboru a tvůrčí schopnosti při řešení problémů ve výzkumné oblasti. Po stránce jazykové a formální disertační práce odpovídá požadavkům stanoveným na tento typ prací a splňuje podmínky stanovené vysokoškolským zákonem č. 111/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů pro udělování vědeckých hodností. Proto doporučuji přiznat **Mgr. Jiřímu Votavovi** na základě úspěšné obhajoby vědeckou hodnost Ph.D.

prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

V Brně 15. července 2010